

ВИХОВНА РОЛЬ ПРОФІЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства виступає освіта. Крім того, освіта є основою розвитку особистості, нації та держави, запорукою майбутнього України. Це основні положення національної доктрини розвитку освіти [2], де також визначено, що основною освітньою метою є створення умов для розвитку і творчої самореалізації особистості.

Особистісна орієнтація освіти передбачає ставлення до кожного учня як до неповторної особистості, суб'єкта вільного розвитку, визнання його прав, надання можливості самовизначення та вибору власної освітньої траєкторії. Зазначена характеристика освітнього процесу визначає його виховну функцію – всебічний і гармонійний розвиток особистості.

Виховний характер навчання визнаний об'єктивною закономірністю, бо саме під час навчального процесу відбувається розвиток особистості учня, становлення його світогляду, ціннісних орієнтацій, формування пізнавальної та мотиваційної сфери, потреби в самореалізації тощо. Навчання та виховання є нероздільними процесами, вони органічно поєднані між собою та підпорядковані єдиній меті – становленню особистості.

Створити сприятливі умови для врахування та використання індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів, для формування у школярів орієнтації на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності покликана профілізація освіти. Саме профільна школа найповніше реалізує принцип особистісно-зорієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у виборі власної освітньої траєкторії. Профільне навчання спрямоване на формування єдиної життєвої, світоглядної, наукової, культурної та професійної компетентності учнів, що забезпечить їх подальше самовдосконалення та самореалізацію [1].

Профілізація навчання в загальному плані розглядається як один зі шляхів індивідуалізації навчання і полягає в організації навчально-виховного процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, що дозволяє створити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного учня. Профілізація навчання відповідає структурі освітніх і життєвих установок більшості старшокласників [3].

У розвитку особистості учня за умови профілізації умовно виділимо два етапи, що викликано розділенням навчального процесу на допрофільну підготовку та профільне навчання.

Допрофільна підготовка є першим і, мабуть, найважливішим етапом профільної освіти, оскільки саме під час навчання в базових класах та вивченні основних предметів відбувається виявлення здібностей та нахилів учнів, вибір напрямку навчання, самовизначення у подальшому виборі професії. Основною метою допрофільної підготовки є свідоме осмислений вибір учнем напрямку та профілю майбутнього навчання у 10-11-х класах та подальшого шляху здобуття професії. Таким чином, допрофільна підготовка органічно поєднує в собі пропедевтику профілізації та індивідуалізацію навчання – виявлення і розвиток власної освітньої траєкторії кожного учня.

Під час допрофільної підготовки учні опановують основні базові предмети, завдяки чому відбувається формування світогляду, власної життєвої позиції, ставлення до себе та оточуючого світу, що має важливе виховне значення. Поглиблене вивчення окремих предметів на диференційованій основі, введення курсів за вибором, профільна орієнтація та інші форми допрофільної підготовки стають рушійними факторами самовизначення особистості учня, його власного свідомого вибору, що є однією з умов розвитку особистості школяра.

Профільне навчання являє собою основний етап на шляху здобуття загальноосвітньої освіти та допрофесійної підготовки. Профіль навчання – це спосіб організації диференційованого навчання, який передбачає поглиблене і професійно зорієнтоване вивчення циклу споріднених предметів. Він

визначається з урахуванням інтересів школярів та їхніх батьків, перспектив здобуття подальшої освіти і життєвих планів учнівської молоді; кадрових, матеріально-технічних, інформаційних ресурсів школи; соціокультурної і виробничої інфраструктури району, регіону. Отже вибір профілю навчання стає базою подальшого розвитку особистості учня, що має значний виховний потенціал.

Проте А.В. Хуторський визначає, що необхідною умовою ефективності реалізації профільного навчання є особистісний, а не формальний розподіл та вибір предметів вивчення [4]. Тобто освітня траєкторія учня має бути профільною, але його власною, не втрачати своєї індивідуальності на думку науковця максимальним ступенем профілізації навчання є його індивідуалізація. Л.В. Тарасов, В.М. Гончаренко та Т.Б. Тарасова наголошують, що необхідною умовою розвитку особистості учня під час профільного навчання є свобода в освітньому процесі. Автори вважають: «Ні про яку реальну (а не тільки на словах) індивідуалізацію навчання не може бути мови під час відсутності свободи у шкільній організації цього навчання. Індивідуалізації немає без вибору, вибору немає без свободи» [3]. Отже, індивідуальний підхід має бути основним при виборі напрямку та профілю навчання.

Профільне навчання найбільшою мірою реалізує в освітньому процесі принцип особистісної орієнтації, що виступає основою розвитку особистості учнів, формуванню їх світогляду та самосвідомості. В свою чергу, навчання та виховання нерозривно та органічно поєднані між собою та підпорядковані основній освітній меті – всебічному розвитку гармонійної особистості. Тому профільне навчання несе в собі значний виховний потенціал, що має бути реалізований в освітньому процесі.

Література:

1. Концепція профільного навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/laws/list_1_9_273.doc
2. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – 24 квітня – 1 травня. – № 48. – С. 4
3. Гончаренко В.М., Тарасов Л.В., Тарасова Т.Б. Проблеми профілізації навчання // Педагогічна Сумщина. – 2008. – № 2. – С. 14-17
4. Хуторской А.В. Современная дидактика: [учебное пособие] / Андрей Викторович Хуторской. – [2-е изд., перераб.]. – М.: Высшая школа, 2007. – 639 с.